

Skovdyrkeren

Nr. 62 - september 2019

Juletræsdyrkere ramt af massive haglskader

Fortsat gode
priser på råtræ

Med skovfogeden
i Baltikum

Skovejer er træt
af forsinket tilskud

SKOVDRYRKERNE

Gode priser på råtræ 2

Kort nyt 3

Naturværdier i fokus på skovejendom 4

Skovejer er træet af forsinket tilskud 8

Gods tilbyder begravelser i skoven 10

Nye driftsgrene sikrer fremtiden 12

Enorme hagl smadrede juletræskultur 14

Kun få benytter forsikringsordning 17

Med skovfogeden i Baltikum 18

Forsidebilledet:

Først på sommeren ramte en brutal haglbyge Villy og Jette Østergårds juletræskultur ved Spjald. I løbet af 12 minutter mistede de træer for en lille million kroner. Læs mere side 14. Foto: Jens Mathiasen

Fortsat gode priser på råtræ

Der er fortsat gode priser på råtræ, selvom der nu er større usikkerhed i det globale træmarked.

Af Kristian Løkke Kristensen, forstfuldmægtig ved Skovdyrkerne Midt

Til trods for, at priserne på nåletræ er justeret lidt ned, så er prisniveauet fortsat højt for både løv og nål.

Men den den nuværende usikkerhed i verdenshandlen, influerer også på råtræmarkederne. Overordnet set vurderer Skovdyrkerne fortsat, at markedet er gunstigt, når man tager usikkerheden i betragtning.

Løvtræ

På løvtræ-siden eksporteres en stor del af kævlerne til Asien, hvor der fortsat er pæn efterspørgsel. Handelskrigen mellem Kina og USA skaber dog usikkerhed. Efterspørgslen generelt kan påvirke situationen, ligesom udviklingen i fragtrater har betydning. Oveni skaber risikoen for et hårdt Brexit også usikkerhed for de danske løvtræs-savværker med eksport til Storbritannien.

For bøg er der en bevægelse i efterspørgslen. Pænt hvidt træ til plankeskæring og rødt rundt træ til skrælning til krydsfiner foretrækkes. De dårligste kvaliteter af bøg er blevet sværere at afsætte til eksport. De må afsættes lokalt eller aflægges til brændte eller flis. Ask efterspørges fortsat, men det er vigtigt at være opmærksom på, om der er indløb fra svampe i kævlerne, da det

ikke accepteres.

I skrivende stund forventer Skovdyrkerne fortsat, at efterårsskovningerne af løv kan gennemføres, og priserne er fortsat på samme niveau som det seneste år.

I sæsonen 2018/2019 lukkede eksportmarkedet for bøgekævler allerede i begyndelsen af februar. Derfor anbefaler Skovdyrkerne at få gennemført løvtræskovninger i løbet af efteråret. Med den større usikkerhed er det dog vigtigt, at alle skovninger aftales med skovfogeden, inden saven sættes på træet.

Nåletræ

Der har været små nedadgående prisjusteringer på nåletræet, men prisniveauet er fortsat yderst fornuftigt, og afsætningen vurderes fortsat at være stabil.

Også på nåletræssiden er der begyndende usikkerhed i markedet. Eksporten af nåletræ til Asien er fortsat åben, men eksportørerne følger situationen tæt, og alle skovninger skal aftales på forhånd.

De danske savværker har gennem foråret opbygget egne lagre af træ. Indtaget er derfor sat ned på et lavere niveau i en periode. Tyskland har haft store udfordringer med blandt andet skader fra snetryk, storm, tørke og biller. Det har også medført et øget udbud af nåletræ.

Det er fortsat Skovdyrkerens vurdering, at skovejere har fordel af at skove hugstmodent nåletræ nu, når ovenstående usikkerheder er taget i betragtning. Kontakt din skovfoged, hvis du ønsker at gennemføre skovninger i efteråret.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry
www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow
Redaktør: Jens Mathiasen

Layout: Landbrugsmedierne
Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Danmarks flotteste juletræ er fra Nibe

Danmarks flotteste juletræ er dyrket af Jørgen Bang ved Nibe. Det står klart efter den nyligt afviklede Langesø-messe på Fyn.

Her blev der dystet om det flotteste juletræ i forskellige kategorier. For nordmannsgran løb juletræsdyrker Jørgen Bang med sejren.

Vindertræet er 2,25 meter højt. Det er tæt og med kort afstand imellem grenkransene.

I kategorien 'andre arter' vandt den norske juletræsdyrker Mikal Hetland. Vindertræet er godt to meter højt og af arten *Lasiocarpa*. Mikael Hetland er en af Norges største juletræsdyrkere.

Konkurrencen er en årligt tilbagevendende begivenhed, som er arrangeret af brancheforeningen Danske Juletræer.

Juletræsdyrker Jørgen Bang, Nibe, vandt konkurrencen om det flotteste juletræ i kategorien 'nordmannsgran'.

I kategorien 'andre arter' vandt nordmanden Mikal Hetland.

Fotos: Jens Mathiasen

Skovindustri giver enorme klimagevinster

En ny rapport fra den svenske brancheorganisation Skogsindustrierna dokumenterer for første gang den samlede klimaeffekt af skoven og produkter fra skoven i Sverige.

Rapporten viser, at den svenske skovindustri har en positiv effekt på det globale klima svarende til 93 millioner ton CO₂ om året. Det er, når både skoven og dens produkter er medtaget. Det betyder, at skovindustrien mindsker klimabelastningen med næsten lige så meget som den samlede svenske udledning på 100

millioner ton CO₂ om året. Det skriver træ.dk.

Næsten halvdelen af klimagevinsten opstår, efter at træerne er fældet og bliver til tømmer, fiberbaserede produkter og biomasse, som anvendes i stedet for beton, plastik og olie.

Rapportens forfatter er Peter Holmgren, tidligere generalsekretær for CIFOR – en international organisation for skovforskning – og chef for FAO's (FN's fødevarer- og landbrugsorganisation) globale klimaarbejde.

Forskere arbejder med ny imprægnering af træ

To forskere er ved at undersøge, hvordan vand opfører sig i forskellige typer af modificeret træ. Mindre vand i træets cellevægge betyder nemlig, at træet fungerer bedre som et miljøvenligt alternativ til traditionelt trykimprægneret konstruktionstræ. De to forskere er Emil Englund Thybring fra Københavns Universitet og Maria Fredriksson fra Lunds Universitet. De har sat sig for at finde ud af, hvordan vandet egentlig fordeler sig i forskellige typer af modificeret træ,

skriver træ.dk.

- Det er vigtigt at vide, hvor vandet er henne i træet efter behandlingen, når vi skal udvikle nye typer af modificeret træ, oplyser de.

Trykimprægneret træ bruges uden dørs for at undgå svamp og råd, men den løsning er ikke nær så miljøvenlig som at bruge modificeret træ. Modificeret træ indeholder ingen giftstoffer, men er behandlet med moderne teknologi, der holder træet tørt, selv når det regner direkte på det.

Træindustri advarer mod ophør af skovdrift

En række organisationer har i et fælles notat opfordret til totalt ophør af træproduktion og skovdrift på Naturstyrelsens arealer.

Det får nu Flemming Larsen og Knud Svinding til at advare imod forslaget. De to er henholdsvis branchedirektør hos Træ- og Møbelindustrien og formand for Danske Træindustrier.

- Vi må advare mod at gå så drastisk til værks. Træ fra danske skove er et vigtigt råstof for danske virksomheder. Her spiller Naturstyrelsens træproduktion en væsentlig rolle, og mange arbejdspladser i landdistrikterne vil kunne gå tabt, hvis Naturstyrelsen ikke længere leverer træ til markedet, skriver de i et fælles indlæg på Altinget.dk.

Også klimahensynet er en vigtig årsag til fortsat produktion.

Træindustrien advarer imod ophør af træproduktion og skovdrift på Naturstyrelsens arealer.

- Træ lagrer CO₂ og holder det ude af atmosfæren. Hvis det anvendes i bygninger, kan det potentielt reducere byggeriets klimabelastning med op til 70 procent. Hvis vi skal have

gavn af disse geniale klimaegenskaber, indebærer det, at skoven bruges, fremgår det af indlægget.

De fremfører desuden, at en kvart milliard kroner af træsektorens årlige direkte BNP-bidrag kan tilskrives videreførelse af leverancer af træ fra statsskoven. Det vil således have samfundsøkonomiske konsekvenser at indstille Naturstyrelsens skovdrift.

Naturværdier vægtes højt i familieskoven ved Brande

Familien Eggert Pedersen har siden 1960'erne ejet en 40 hektar stor skovejendom ved Brande. Ejendommen fungerer som samlingssted for hele familien. Her fylder natur og herlighed mere end optimeret skovdrift.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

- Så du dem, spørger Eva Eggert Pedersen og peger op mod himlen.

Højt oppe over trætoppene svæver en håndfuld mørke fugle. Indimellem kalder fuglene med korte skrig.

- Det er traner. Smukke og sjældne fugle, men de er smukkere, end de lyder, fortsætter hun.

Eva Eggert Pedersen vandrer videre igennem storblomstrende lyng og spredte fyrretræer på sin ejendom ved Brande. Ejendommen ejer hun sammen med sin mand Ove Porsman.

Naturen er hedelandskab i kombination med 50 år gamle rødgranbevoksninger. 40 hektar er der i alt, og Eva Eggert Pedersen har stor kærlighed til stedet.

- Jeg er kommet her, lige siden mine forældre købte ejendommen tilbage i 1964. På det tidspunkt var jeg 18 år. Så jeg har kendt stedet lige siden min ungdom, fortæller hun.

For både Eva og hendes mand er det herlighed og naturoplevelser, som vægtes allerhøjest på ejendommen.

- Forleden så vi to dåer med hver sin kalv. Den ene kalv var komplet hvid. Det har måske været en albino. Det var et fantastisk syn. Vi nyder meget at se vildtet herude, siger hun.

Far plantede skoven

Da Eva Eggert Pedersens far købte ejendommen i 1960'erne, var de 40 hektar

klædt i lyng - men der var ingen skov.

- Min far gik straks i gang med at få plantet 25 hektar plantage med rødgran. I dag er granerne vokset til og står som hugstmodne plantager, siger hun.

- Jeg kan vise nogle billeder fra albummet, indskyder hun og finder et gammelt billedalbum frem. Albummet gemmer minder om skovens tilblivelse og oplevelserne op igennem 1960'erne og 1970'erne.

Hun viser et sort-hvidt billede, hvor der bliver plantet rødgran i snorlige rækker. Billedet afslører også den lette jordtype.

- Jorden er utrolig sandet herude. Det er kartoffeljord, men min far havde held med at få rødgranerne etableret godt. Selvfølgelig ville træerne være langt større, hvis de havde stået i god jord. Det er der ingen tvivl om, lyder det fra Eva Eggert Pedersen.

Hun bladrer videre i albummet og falder over et billede, hvor huset er ved at blive bygget.

- Mine forældre byggede huset her på ejendommen. Det er et Panbo træhus. Det har vi efterfølgende selv udvidet og restaureret, fortæller hun.

Ejendommen som et fristed

Evas far hed Karl Johan Eggert Pedersen. Han var planteskoleejer på Lolland og

Rødgranplantagen er plantet af Eva Eggert Pedersens far i 1964. Den nyplantede plantage er fotograferet i det gamle album.

Natur og herlighed fylder meget for ejerne Eva Eggert Pedersen og Ove Porsman. På billedet ses Eva ved en af de etablerede søer.

drev datidens største planteskole i Norden.

Ejendommen ved Brande blev købt som et fristed til ham og hans kone.

- Mine forældre boede på Lolland, hvor planteskolen lå. Jeg husker, at min far altid havde travlt, og stedet her brugte de til at slappe af. De rejste typisk herover torsdag aften, og så kunne de slappe af i løbet af weekenden. Min mor var oprindeligt fra Jylland, og hun savnede netop sådan et sted, fortæller Eva Eggert Pedersen.

Overtog ejendommen i 1997

I 1997 overtager Ove Porsman og Eva Eggert Pedersen ejendommen. Kort tid efter overtagelsen i 1997 får parret etable-

ret søer på arealet.

- Tidligere var der bare et vådområde med mose, men vi kunne ikke se vand. Vi syntes, det ville være dejligt, hvis vi kunne få noget vand at kigge på. Så vi fik gravet en sø på 1600 kvadratmeter og en på 900 kvadratmeter, siger Eva Eggert Pedersen.

Deres første store projekt med skoven var at afdrive en gammel afdeling, som længe havde været dårlig og uproduktiv.

- Det var tilbage i 2001. Jeg kan huske, at det var første gang, at vi fældede skov herude, fortæller Eva Eggert Pedersen.

Skovfoged Chresten Møller Petersen fra Skovdyrkerne Vest udarbejdede den efterfølgende planteplan.

- Det var noget af det første, vi fik Skovdyrkerne til at hjælpe med. I første

omgang havde vi en privat entreprenør til at plante, men det var bestemt ikke nogen succes. Det samarbejde opsagde vi, og derefter tog Skovdyrkerne over, siger Eva Eggert Pedersen.

De oprindelige bevoksninger er rødgran. Men da der blev plantet igen i 2001, besluttede man at plante sitka, lærk og douglas som supplement til rødgran.

Afdrev to hektar

Den oprindelige rødgranbevoksning fra 1960'erne har været hugstmoden i flere år. For to år siden valgte parret at afdrive to hektar.

- Vi har ikke travlt med at afdrive bevoksningen. Efter at de første to hektar er skovet, så holder vi en pause. Vi balance-

Cirka ti af de i alt 40 hektar er hede med lyng. Ejerne bruger meget tid på at fjerne uønsket opvækst af bjergfyr og birk.

Eva Eggert Pedersen og Ove Porsman (t.v) bruger Skovdyrkerne til større opgaver. Derudover sætter de pris på den årlige gennemgang af plantagen, hvor de drøfter med skovfoged Chresten Møller Petersen, hvad der skal ske i det kommende år.

➔ rer risikoen for skader i forhold til økonomi, forklarer de.

Efter skovfoged Chresten Møller Petersens anbefaling er afdriften udført fra øst.

- Vi burde starte med at fælde fra vest af hensyn trækvaliteten, som er dårligst i den vestlige ende. Men gør vi det, så risikerer vi at blotte for stormfald og at øge risikoen for skadedyr. Derfor er vi startet i øst. På den måde bliver randen ikke så sårbar for skader, forklarer Eva Eggert Pedersen.

Vildtet og frosten skaber problemer

De seneste 10 år har storme indimellem forårsaget stormfald, som har krævet, at områder skulle afdrives og nyplantes. De store fjender på stedet er vildtet, som gør det vanskeligt at etablere nyplantninger uden hegning.

- I vores nyplantede områder har vi anlagt holme med bøg, fordi jeg elsker bøgetræer. Men vi har kronvildt herude, og

det går hårdt ud over de nye træer og ikke mindst bøgene. Krondyrene er smukke, men de fejer og skræller mange af vores træer, siger Eva Eggert Pedersen.

Skovfoged Chresten Møller Petersen nævner også biller som en udfordring.

- Snudebiller er et problem, hvor der bliver plantet gran efter gran. Det sprøjter vi imod herude. Derudover ser vi også angreb af typografbiller i de stående bevoksninger, siger han.

Frosten griber også forstyrrende ind i skovdriften.

- Vi ligger på en lokalitet, som er udsat for sen nattefrost i forårsmånederne. Det oplevede vi i år, hvor alle de små nye bøge mistede bladene på grund af frost. Men træerne satte heldigvis nye blade igen først på sommeren, siger Eva Eggert Pedersen.

Bruger Skovdyrkerne til større opgaver

Eva Eggert Pedersen og Ove Porsman er begge i 70'erne, men de står selv for det

almindelige vedligehold af ejendommen.

- Vi bruger mange timer på at vedligeholde. Jeg luger de nyplantede bevoksninger, og jeg beskærer selv de nye træer. Samtidig er der hele tiden behov for at fjerne opvækst af birk og bjergfyr i lyngarealerne. Det er et stort arbejde, men jeg nyder det meget, siger Eva Eggert Pedersen.

Hun har tidligere hyret folk ind som ekstra hjælp. Det kommer måske også på tale igen.

- Men ulempen er jo, at jeg skal holde styr på dem, så de ikke bare ligger og SMS'er oppe i lyngen, siger hun og smiler.

Parret har igennem alle årene gjort brug af en fast skovmand, som klarer de lidt større opgaver i det daglige.

- Tage Søby Jensen er vores faste medhjælper herude. Han kommer med sin buskrydder og hjælper med at bevare udsigten fra huset, når birk og pil truer med at tage over. Tage holder godt øje med skoven og fjerner syge og væltede træer. Desuden tilser han huset. Det er vi meget

I 1964 blev der plantet 25 hektar rødgranplantage. Bevoksningen står snorlige på meget let sandjord.

tilfredse med, siger parret.

Skovdyrkerne bliver brugt ved større opgaver.

- Vi er medlemmer af Skovdyrkerne Vest. Dem trækker vi på, når der er større opgaver som for eksempel skovninger, flishugst og nyplantninger. Det er helt uundværligt med den årlige gennemgang af plantagen, hvor vi drøfter, hvad der skal ske i det kommende år, siger Eva Eggert Pedersen.

Pleje af heden

Parret bruger mange kræfter på at pleje de åbne hedearealer med lyng. Strategien er, at skovdriften skal kunne dække vedligeholdelse af ejendommen.

- Vi slår lyngen cirka hvert 7. år. Der er et kæmpestort arbejde med at holde arealet fri for selvsåede birk og fyr. Det bruger vi mange kræfter på, siger Eva Eggert Pedersen.

For fem år siden blev der i samarbejde med Skovdyrkerne gennemført et stort hedeplejeprojekt.

- Vi ryddede cirka halvdelen af alle bjergfyr herude. Vi håndfældede træerne og fik dem hugget til flis. Bagefter fik vi knust stubbene, sådan at vi fremover kan slå lyngen. Endelig blev det øverste lag organiske materiale kørt væk for at tilgodese lyngen. Det var et stort projekt, siger hun.

Anstrengelserne har båret frugt.

- Der er kommet en masse lyng igen, men der er også kommet en del græs, som konkurrerer med lyngen. Min forventning er dog, at lyngen vinder den konkurrence, siger hun.

Fra Frankrig til Danmark

Eva og Ove er i dag begge pensionister. De sidste mange år har de brugt ejendommen som sommerhus, når de er i Danmark.

- Min far havde forretningsforbindelser i Frankrig og var tit i landet. Den kærlighed til Frankrig har smittet af på os. Vi bor i Frankrig om vinteren, men bruger stedet her om sommeren, når vi er i Danmark, siger hun.

På det seneste har parret dog sat deres hus i Frankrig til salg.

- Efter lange overvejelser er vi nu på vej tilbage Danmark. I vores alder føler vi, det er naturligt at søge tilbage. Vi vil gerne være en større del af vores sønners liv – og vi har lige fået det første barnebarn. Det trækker selvfølgelig i os, siger Eva Eggert Pedersen.

Næste store skridt bliver et generationsskifte.

- Vores to sønner er meget glade for ejendommen og vil gerne overtage. De bor og arbejder begge i København. I første omgang må de derfor overtage det på papiret. Så kan vi jo blive 'skovkustoder'. Det gør vi gerne, siger Ove og smiler til sin kone.

Eva er i dag 72 og hendes mand Ove er 74 år. Eva er uddannet cand. mag. i fransk og haft forskellige chefsekretærstillinger. Ove har tidligere haft egen speciallægepraksis i København.

Utilfreds skovejer:

I mere end ti år har jeg ikke fået mit tilskud til tiden

De seneste 12 år har fritidslandmand Ivan Bogner måttet acceptere forsinkelser af sit årlige skovrejsningstilskud fra staten. Det skal udbetales i februar, men det er ikke sket i 12 år. Styrelser begrundet med IT-problemer med mere.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Ivan Bogner er godt og grundigt træt af at vente på staten. De seneste 12 år har han fået sit årlige skovrejsningstilskud udbetalt for sent.

- Sådan er det hvert eneste år. I mine papirer står der, at myndighederne overfører pengene til mig senest i februar måned hvert år. Men det gør de bare ikke, siger Ivan Bogner, som er fritidslandmand og medlem af Skovdyrkerne.

Det samme mønster har gentaget sig de seneste 12 år – tilskudsbetalingen udebliver i månedvis. Han har aldrig modtaget renter eller anden kompensation.

- Ofte har jeg måttet vente fem til seks måneder over tiden. Helt ærligt, jeg synes ikke, det er i orden, siger Ivan Bogner.

Rejste skov for mange år siden

Tilskuddet er bevilliget for en skovrejsning, der ligger femten år tilbage i tiden.

Dengang rejste Ivan Bogner fem til seks hektar skov på sin ejendom ved Mariager i Østjylland. Det var under den daværende tilskudsordning. Ifølge ordningen skulle han modtage tilskud i form af indkomstkompensation i 20 år.

- Da vi rejste skov, så forventede vi selvfølgelig, at det offentlige tilskud blev udbetalt helt automatisk. Det gik fint de første år. Men de seneste mange år har vi rykket myndighederne flere gange årligt for at få vores penge, siger han.

Fritidslandmand Ivan Bogner har oplevet forsinkede udbetalinger af sit årlige skovrejsningstilskud i mere end ti år. Han føler sig nødsaget til at presse på hos myndighederne for ikke at blive glemt.

Skovejere har oplevet lange forsinkelser i år

Fra og med i år overtog Landbrugsstyrelsen ansvaret for tilskudsudbetalinger vedrørende skovordningerne. Men mange skovejere har måttet vente længe på at få deres penge for 2018.

I begyndelsen af august meldte Landbrugsstyrelsen ud, at man fortsat manglede at behandle 30 procent af sagerne. Det svarer til 334 sager. Ifølge styrelsen

skyldes det tekniske udfordringer.

Styrelsen meddelte samtidig, at der ville blive afsat ekstra ressourcer, så man hurtigst muligt kan få afviklet sagspakken. Brancheforeningen Dansk Skovforening har i august mødtes med Landbrugsstyrelsen for at presse på for mere smidig sagsbehandling, sådan at forsinkelser undgås fremover.

Forskellige forklaringer

Han oplyser, at han først for ganske nyligt har fået sit tilskud for 2018.

- I år fik jeg tilskudskronerne de sidste dage i juli. Denne gang har jeg altså ventet fem måneder over tiden, siger han.

Han har ofte selv taget kontakt til medarbejdere under Miljø- og Fødevareministeriet.

- Men det hjælper ikke noget. Mine henvendelser bliver sendt rundt i systemet. Jeg får ikke noget konkret svar. Det virker som om, at der ikke er styr på det. Jeg sidder med et indtryk af, at de er ligeglade med datoerne i den kontrakt, vi har indgået med dem, siger han.

Landmanden får forskellige forklaringer fra år til år.

- Igennem årene har jeg fået mange forskellige forklaringer på, hvorfor mit tilskud ikke er kommet til tiden. Det har været lige fra organisatoriske ændringer til flytning og IT-problemer, fortsætter Ivan Bogner.

Nye lovkrav

Skovdyrkeren har kontaktet Miljøstyrelsen og Landbrugsstyrelsen for svar på de forsinkede tilskudsbetalinger. Miljøstyrelsen havde ansvar for udbetalingerne frem til 1. januar 2019.

Herfra lyder det, at nye lovkrav har forsinket udbetalingerne.

- Det har været Miljøstyrelsens ambition at udbetale indkomstkompensation tidligt på året. Det har ikke altid været muligt, og der har været løbende forsinkelser. Forsinkelserne skyldes primært nye lovkrav til, hvordan ordningen skulle forvaltes. Det var især i forhold til den geografiske præcision og kontrol. På trods af de nye krav blev over 90 procent af indkomstkompensationen udbetalt inden juni, oplyser Bettina Helle Jensen, der er kontorchef for tilskud hos Miljøstyrelsen.

Skovejere bliver ikke glemt

Landbrugsstyrelsen overtog ansvaret for tilskudsudbetalinger 1. januar i år. Herfra begrundes man med IT-udfordringer og et nyt administrationsgrundlag.

- De forsinkelser, vi har oplevet i år, skyldes udfordringer med at få lavet et nyt administrationsgrundlag og integration af et nyt IT-system, siger Frank Kargo,

Ifølge Ivan Bogner er det under al kritik, at staten ikke overholder de aftalte datoer, når det gælder udbetaling af tilskud.

der er enhedschef i Landbrugsstyrelsen.

Han afviser, at skovejere som Ivan Bogner skal frygte, at de bliver glemt i systemet.

- Nej, der er ingen skovejere, der bliver glemt i systemet. Alle vil få udbetalt det, de er berettiget til, siger Frank Kargo og tilføjer, at skovejere, som har søgt om tilskud, ikke behøver at gøre mere, selvom fristen er overskredet.

Han gør det klart, at det er Landbrugsstyrelsens mål, at pengene skal udbetales hurtigt, nemt og effektivt. Det skal de nye systemer sikre.

- Fordelen er, at vi fremover får en hurtigere og enklere sagsbehandling, så landmændene kan få deres penge til tiden, siger han.

Oplever lange forsinkelser

Skovdyrkerne udarbejder mange ansøgninger om skovrejsningstilskud på medlemmernes vegne. Styrelsens forsinkelser er velkendte.

- Vi har i nogle tilfælde oplevet forsinkede tilskudsudbetalinger på både halve og hele år. Det er klart, at det er frustrerende med så store forsinkelser, siger Anders Holt Paulsen, der er forstfuldmægtig hos Skovdyrkerne Syd.

Pr. første januar i år overtog Landbrugsstyrelsen udbetalingerne af skovrejsningstilskud. Han oplever, at overgangen til Landbrugsstyrelsen har givet ekstra udfordringer, men han forventer bedre service fremover.

- Jeg tror og håber på, at servicen stiger, og forsinkelserne falder i takt med at Landbrugsstyrelsen får bedre styr på deres systemer, lyder det fra Anders Holt Paulsen.

Det er ikke i orden

Den østjyske fritidslandmand Ivan Bogner er træt af at skulle kæmpe med myndighederne om tilskudskroner, som han for længst er blevet bevilliget.

- Jeg synes faktisk ikke, det er i orden. Hvis man som borger skylder eksempelvis skat, så bliver der jo ikke accepteret overskridelser af betalingsfristen. Men den anden vej rundt er det tilsyneladende noget helt andet, siger han.

- Som borgere i Danmark bør vi da kunne regne med myndighederne. Landmænd og skovejere skal kunne budgettere med, at statslige penge kommer til tiden, fortsætter Ivan Bogner.

Han er klar over, at administrationen af tilskudsudbetalinger er flyttet meget rundt de senere år. Men landmanden undrer sig over, at det ikke for længst er sat i system.

- Det er 15 år siden, vi rejste skov. Myndighederne burde da kunne sætte sådan noget i system. Lidt populært sagt burde en kontorelev kunne håndtere den type udbetaling, siger Ivan Bogner.

Frygter at blive glemt

Ivan Bogner oplyser, at det årlige tilskud er et mindre beløb, men sagen er principiel.

Han tør ikke lade den ligge og stole på myndighederne.

- Jeg føler mig tvunget til at presse på ved at skrive mails til myndighederne. Jeg frygter, at jeg bliver glemt i systemet, hvis jeg bare lader stå til, siger han.

Til ejendommen ved Mariager hører i alt 23 hektar jord med skov og vedvarende græs. Ivan Bogner er i dag pensioneret, men avler vin på en del af jorden med 2000 stokke, hvoraf 1400 dyrkes professionelt.

Skovbegravelsespladsen er placeret i en bøgebevoksning tæt ved Horsens Fjord. Godsejer Henrik Ahlefeldt-Laurvig har tilbudt skovbegravelser i halvandet år, og han oplever stigende interesse.

Flere danskere vil begraves i skoven

Stensballegaard Gods har i halvandet år tilbudt danskere at blive begravet i skoven. Godset har udelukkende positive erfaringer med skovbegravelserne. Cirka 35 urner er sat ned i skoven, 60 familier har reserveret, og interessen er stigende.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

På en let skrånende hektar med kig til Horsens fjord knejser 100 år gamle bøge. Ved første øjekast ligner skoven enhver anden bøgebevoksning.

Men i skovbunden ligger små diskrete stenplader, som omfavnes af græs, blade og små nye bøgespring. Der er navn og dato på stenene.

- Hver sten markerer en urne her på skovbegravelsespladsen. De fylder kun et halvt A4-papir. Det er meget diskret. Vi lysnede skoven, før vi tog gravpladsen i brug, men ellers lader vi naturen passe arealet, siger Henrik Ahlefeldt-Laurvig og kigger ud over det 1,25 hektar store areal.

Sammen med sin søn Jannik Ahlefeldt-

Laurvig ejer og driver han Danmarks eneste private skovbegravelsesplads i skovene, der tilhører Stensballegaard Gods ved Horsens.

- Vi oplever stigende interesse. Det kan vi blandt andet se på det stigende antal danskere, som vælger at reservere en plads hos os. Det har omkring 60 familier benyttet sig af indtil videre, siger godsejeren og tilføjer, at der siden opstarten har været omkring 35 urnenedsættelser i skoven.

Begyndte i 2018

Skovbegravelsespladsen blev taget i brug i begyndelsen af 2018. Forud er gået et

stort arbejde med at få de rigtige tilladelser hos Horsens Kommune og andre myndigheder.

- Det hele blev muligt tilbage i 2008. Dengang vedtog den daværende regering en ændring, som gjorde det muligt for kommunerne at etablere skovbegravelsespladser i ikke-indviet jord – og altså også i privatejede skove, fortæller Henrik Ahlefeldt-Laurvig.

Hans egen interesse blev vakt på grund af en artikel i et skovbrugsmagasin.

- Jeg læste en artikel om, at skovbegravelser var muligt, og jeg syntes, at det lød spændende. Jeg tænkte, at det kunne være en god anvendelse af vores skov,

Skovbegravelsespladsen

- Alle danskere kan blive begravet på gravpladsen.
- Kun urner kan blive nedsat. De nedsættes på pladser i cirkler rundt om de markante bøgetræer.
- Fredningstiden for et gravsted er 10 år, men nogle vælger at forlænge til 20 år eller længere.
- Naturen hersker på gravpladsen, og skovloven er gældende. Der må ikke plantes blomster eller pyntes op. Der er ingen hegning rundt om pladsen.
- En gravplads koster 5.900 kroner for 10 år.
- Flere informationer på skovbegravelse.nu.

hvor vi samtidig kunne hjælpe danskere, som gerne vil begraves i skoven, siger han.

Det tog flere år, inden tankerne blev til virkelighed, og der har været mange bump på vejen. Men Stensballegaard nåede i land og skrev kontrakt med Horsens Kommune.

Det er nu Horsens Kommune, som lejer jorden af Stensballegaard Gods. Godset står for den daglige drift, imens kommunen er ansvarlig for det overordnede tilsyn.

Parterne har skrevet kontrakt med en fredningstid på 10 år fra seneste urnenedsættelse.

- Fredningstiden på 10 år er dog mest formelt. Jeg kan ikke forestille mig, at skovgravpladsen på noget tidspunkt bliver slettet. Det er helt utænkeligt, siger Henrik Ahlefeldt-Laurvig.

Stenene er diskrete

Gåturen op igennem begravelsespladsen foregår i roligt tempo. Der er kig til Horsens Fjord, og de store bøge skaber en naturlig ro. Solsorte fløjter om kap, og et svagt pust fra juli-vinden vugger de gamle bøgetoppe.

I ny og næ fanger øjnene de små stenplader i skovbunden. Alle er ens. Enkelte sten ligger halvgemte under visne blade

og minder om naturens cyklus og livets forgængelighed.

- Det tiltaler mange, at de kan blive ét med naturen. Det forstår jeg godt. Den fornemmelse står stærkt, når man er her i skoven, siger Henrik Ahlefeldt-Laurvig.

Han står ved en af de markante bøge og kigger ud over fjorden.

- Her er det naturen, der går sin gang. Skovloven gælder, og det betyder, at vi ikke hegner eller pynter. Familierne pynter heller ikke op som på et traditionelt gravsted. Det skal ikke ligne en kirkegård, men forblive i skovens og naturens ånd.

Det har jeg det godt med, forklarer gods-ejeren.

Familierne sætter urnen ned

Stensballegaard Gods tager sig af det praktiske i forbindelse med en urnenedsættelse. Alt det administrative foregår i firmaet Skovbegravelse ApS.

- Det er typisk sådan, at vi får en henvendelse fra familien i dagene efter et dødsfald. Som oftest tager jeg med familien ud på gravpladsen, hvor familiedømmerne beslutter sig for, hvor urnen skal nedsættes, siger han.

Derefter aftales dag og tidspunkt for urnenedsættelsen.

- Selv nedsættelsen af urnen kan familien selv stå for, og det har alle familier valgt indtil videre. Vi har på forhånd gravet hullet og stillet jord klar til tildækning. Det er ikke alle, der ønsker en stenplade. I de tilfælde fungerer det som en anonym begravelse, forklarer han og tilføjer, at Stensballegaard også kan tage sig af urnenedsættelsen, hvis familien ønsker det.

Det koster 5.900 kroner at blive stedt til hvile på skovbegravelsespladsen plus en eventuel stenplade til 1500 kroner.

- Prisen dækker en fredningsperiode på 10 år, siger godsejeren. ➔

I skovbunden ligger små diskrete stenplader, som markerer urnerne.

Urnerne placeres på pladser i cirkler rundt om de store bøge. Bøgene er mærket op med et bogstav og nummer.

En sten i hjørnet er eneste markering af begravelsespladsen.

➔ På skovbegravelsespladsen er bøgene markeret med numre. Små træstokke i skovbunden er målt ind af en landinspektør.

- Stokkene bruger vi til at fastslå den nøjagtige position for urnerne. Det er frivilligt om de pårørende vil markere stedet, eller om det skal være anonymt. Men det er lovpligtigt, at vi altid skal kunne finde stedet, forklarer han.

Folkekirkemedlemmer begravet i skoven

Henrik Ahlefeldt Laurvig gør det klart, at det er alle typer af danskere, som ønsker at blive begravet i skoven.

- Man kunne tro, at det alene var ateister, som ønsker det her. Men det er langt fra tilfældet. En tredjedel er ikke medlemmer af folkekirken, siger han.

- De øvrige to tredjedele er Hr. og Fru Danmark, der er medlemmer af folkekirken. De sympatiserer med tanken om at blive et med naturen, som det sker her på skovbegravelsespladsen, fortsætter godsejeren.

Udelukkende en god oplevelse

Henrik Ahlefeldt-Laurvig har halvandet års erfaringer med skovbegravelser. Han nævner uden tøven den mest positive erfaring.

- Det er at opleve familiernes taknemmelighed. Familierne udtrykker stor glæde over, at det nu er blevet muligt at blive begravet i skoven. Det værdsætter jeg meget, siger Henrik Ahlefeldt-Laurvig.

Han har omvendt svært ved at pege på negative erfaringer.

- Jeg kan faktisk ikke komme på noget. Jeg glæder mig over, at det lykkedes os at få det realiseret. Det er en god måde at bruge vores skov - og samtidig gør vi mange danskere glade, siger Henrik Ahlefeldt-Laurvig.

Grundet de gode erfaringer arbejder Skovbegravelse ApS og godset nu videre med at udbrede skovbegravelser til flere andre danske skovejere og godser.

- Min vurdering er, at der om fem år findes 20-25 skovbegravelsespladser fordelt ud over hele landet, siger Henrik Ahlefeldt-Laurvig.

Agerjorden er i dag omdannet til golfbane. Banen ligger på 134 hektar jord bag klubhuset, som ses på billedet.

Nye driftsgrene har sikret godsets fremtid

For godt ti år siden droppede Stensballegaard landbruget. I stedet blev der satset på blandt andet golf og udlejning. Den beslutning viste sig at være helt rigtig.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

For 12 år siden besluttede Stensballegaard Gods at lægge sin drift om. Henrik Ahlefeldt-Laurvig droppede landbruget med svineproduktion og planteavl.

- Det var omkring 2006, vi for alvor begyndte at slå saltomortalerne. Vi stoppede med både grise og markbrug. Derudover tørrede vi korn for DLG, men den aktivitet stoppede vi også, siger han.

I stedet valgte han at gå helt andre veje med blandt andet golf og udlejning. Begrundelsen for at lægge driften om var godsets beliggenhed.

- Vi kiggede lidt i krystalkuglen. Det ville være svært at udvikle landbruget, da vi ligger lige i kanten af Horsens. Det er jo sådan, at gylle lugter, og lastbiler med korn larmer. Det var svært at forestille sig, at vi kunne blive ved med at producere, siger han.

Markbruget blev til golfbane

Stensballegaard arbejdede derfor med forskellige andre muligheder. Valget faldt på at lægge markerne om til golfbane.

Banen dækker i dag 134 hektar.

Henrik Ahlefeldt Laurvig forklarer, at timingen af golfbanens åbning var meget uheldig.

- Vi åbnede op i efteråret 2008 – helt præcist fjorten dage før finanskrisen. Før krisen var interessen stor, og der var ventelister i de omkringliggende golfklubber. Men det ændrede sig markant i kriseårene. Krisen betød, at alt gik i stå, og mange danskere droppede også golf, forklarer han.

På trods af udfordringerne har han ikke fortrudt beslutningen.

- Det var hårdt, for mange danskere stoppede med at bruge penge på golf og andre fornøjelser i kriseårene. Men vi har en god bane, som er godt designet. Vi har også fremgang i dag, og vi er på et pænt plus. Men vi er bestemt ikke kommet sovende til det, siger han.

Golfbanen er nu forpagtet ud til klubben Stensballegaard Golfklub. Godset ejer jorden og modtager en baneleje fra klubben, som også står for den daglige drift.

Stensballegaard

- Der hører 381 hektar jord til godset. Cirka 200 hektar skov drives som traditionel skovdrift. 60 procent er bøg, hvor der i videst muligt omfang benyttes selvforyngelse. Den øvrige del er blandet nål og eg.
- 14 hektar juletræer, som bliver droslet ned til tre hektar i løbet af de kommende år. Juletræerne skal fremover sælges som lokalt gårdsalg.
- Stort set hele agerjorden blev i 2008 lagt om til golfbane på 134 hektar.
- Svinestalde og lagerhal er omdannet til depotrum, som udlejes til privat opmagasinering. Der er i alt 600 depotrum. Derudover udlejes boliger.
- Hovedbygningen er fra 1692. Ahlefheldt-Laurvig-familiens historie på Stensballegaard Gods begyndte i 1928, da Henriks farfar Hans Benedikt Ahlefheldt-Laurvig købte godset.
- Henriks søn Jannik Ahlefheldt-Laurvig har netop overtaget det fulde ejerskab og flytter om kort tid ind i hovedbygningen med sin kone og to børn.

Tomme bygninger til udlejning

Da markbrug og svineproduktionen var lukket ned, stod svinestaldene, tørreri og en kornhal tom i nogle år.

- Det irriterede mig at se på tomme bygninger. Jeg fik den idé at bruge dem til udlejning af depotrum – altså opbevaringsplads til private. Inspirationen hente jeg hos en af mine gode kammerater, som allerede var i gang, fortæller gods-ejeren.

Staldene blev indrettet med gulvvarme og depotrum.

- Vi står selv for den daglige administration af udlejningsforretningen, og vi samarbejder med tre andre depoter, som også benytter konceptet Boxdepotet. Udlejningen af depotrum har faktisk udviklet sig til en fornuftig forretning. Vi har i dag 600 depotrum med en fornuftig udlejningsprocent. Det betyder naturligvis meget for afkastet af vores investering, siger han.

Holder fast i skovbruget

Der hører godt 200 hektar skov til Stensballegaard. Skovdriften holder godset fast i.

- Det er en god skov. Der er cirka 60 procent bøg. Vi selvforynger alle de steder, hvor det kan lade sig gøre. Vi har haft et stort areal med 110-årige bøge. Det rydder vi fra en kant af, og her bliver genplantet, siger han.

De øvrige 40 procent er blandet skov.

Det er primært nål. Derudover er der 10-15 procent egeskov.

Stensballegaard har valgt at drosle juletræsproduktionen ned.

- I dag har vi 14 hektar juletræer, men vi havner nok på tre hektar, som skal sælges som lokalt gårdsalg her fra stedet. Vores tanke er, at der er en god synergi i at få mange folk ind til os her på matrik-

len, som måske får øje på nogle af vores andre aktiviteter, siger han.

Ikke flere driftsgrene

Skovbegravelserne åbnede op i begyndelsen af 2018 og er dermed den seneste aktivitet på godset.

- Vi har ikke planer om at starte mere nyt op for tiden. Vi vil i stedet udvikle og optimere de aktiviteter, vi har startet op i de sidste godt og vel ti år, siger han.

I dag er Henrik Ahlefheldt-Laurvig ikke i tvivl om, at det var den rigtige beslutning, da han i 2006 besluttede at droppe landbrugsdriften og satse på andre driftsgrene.

- Når jeg ser tilbage i dag, så tror jeg ikke, at vi havde haft en fremtid, hvis vi ikke havde slået de kolbøtter. Vi havde helt sikkert haft tomme svinestalde. De var for små til at være attraktive. Tørreriforretningen var nok også stoppet. Så havde vi siddet tilbage med 150 hektar landbrugsjord og vores skovdrift på omkring 200 hektar. Det ville være meget udfordrende at leve af, siger han.

Næste generation på Stensballegaard er lige på trapperne. Henrik Ahlefheldt-Laurvig har netop afsluttet et glidende generationsskifte med sin søn Jannik.

- Vi flytter ud af hovedbygningen til næste år for at gøre plads til Jannik og hans familie. Så kan vi jo begynde at lege pensionister, siger Henrik Ahlefheldt-Laurvig og smiler.

I dag er det Henrik Ahlefheldt-Laurvig, som står for den daglige administration af udlejningsforretningen.

Stensballegaard har indrettet boksrums i kornhal og i gamle svinestalde. Der er 600 rum, som udlejes primært til private.

Gigantiske hagl smadrede Villy og Jettes træer

En brutal haglbyge i midten af juni ramte 15 hektar juletræer ved Spjald. I løbet af 12 minutter mistede juletræsdyrkerne Villy og Jette Østergård træer for en lille million kroner. Penge som skulle være brugt til et hus og en pensionstilværelse i nabobyen.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

*Villy Østergårds
juletræer blev
totalskadet, da en
voldsom haglbyge
ramte kulturen først
på sommeren.*

Klokken er lidt over seks om aftenen den 19. juni.

Villy Østergård har været til fødselsdag hos sin yngste datter og ruller op igenem indkørslen til sin ejendom ved Spjald i Vestjylland.

Det er tørvejr. Men et centimeter-tykt lag af gigantiske hagl sladrer om, at der for få minutter siden har været vinter i juni.

Havens hosta-stauder er gennemhullede og taget på drivhuset er bombarderet itu.

- Jeg har aldrig oplevet noget lignende. Men det var først, da jeg kom op til mine juletræer, at ulykkens omfang for alvor gik op for mig, fortæller Villy Østergård.

I juletræskulturen på i alt 15 hektar bliver han mødt af noget, der minder om ragnarok.

- Der er hvidt overalt. Træerne står sønderkudte med forvredne grene og knækkede toppe. Hvis der er et ragnarok for juletræer, så må det være det, jeg så den dag, siger Villy Østergård.

- Med det samme var jeg klar over, at det her var alvorligt. Vi mistede enorme værdier i løbet af bare et kvarters tid. Det var vores pension – eller hvad der svarer til en lille million kroner, fortsætter han.

Alle træer blev ødelagt

I begyndelsen af juli er Villy og Jette Østergård igen i kulturen for at se på skaderne sammen med Johan Stubkjær Mad-

sen. Han er skovfoged ved Skovdyrkerne Vest.

Både salgstræer og de yngre træer har rettet sig i forhold til den dag, da uvejret ramte. Men værdierne er væk, og skaderne er uoprettelige.

- Jeg tror ikke, du kan finde et eneste træ, hvor toppen og den øverste grenkrans er intakt, siger Villy Østergård og vandrer omkring i de salgsklare træer.

Han tager fat i en sønderkudt trætop og viser den til skovfoged Johan Stubkjær Madsen.

- Nej, det ser ikke godt ud. Nålene er slået af. Der er brune pletter på grenene. Der mangler grene i den øverste krans, siger skovfogeden.

Han afviser, at de skadede salgstræer kan omsættes.

- Det er desværre ikke muligt at redde værdierne. Skaderne er så alvorlige, at træerne ikke kan sælges. Produktion af pyntegrønt er desværre heller ikke en rentabel mulighed, da træerne er så ødelagte, som de er, siger skovfogeden.

Ifølge Johan Stubkjær Madsen vil det være fornuftigt at begynde helt forfra.

Så godt som alle træer har knækket toppen eller har skader i øverste grenkrans.

- Jeg ser desværre ikke andre muligheder end at sætte en grenknuser på hele arealet og få startet på en frisk. Det er dybt tragisk og en meget alvorlig situation. Men der er desværre realiteterne efter uvejret, siger Johan Stubkjær Madsen.

Unge træer har en chance

Fra salgstræerne vandrer de over i en kultur med yngre træer. Parret har fire hektar med 5-års træer.

- Træerne er lige så ødelagte her. Alle har mistet toppen eller grene i den øverste krans, siger Villy Østergård.

Ifølge skovfoged Johan Stubkjær Madsen er der dog en chance for, at de unge træer kan reddes.

- Det er svært at forudsige, hvor meget de unge 5-års træer kan rette sig. Men det vil kræve et enormt arbejde at rette op på skaderne. Samtidig vil det være stort set umuligt at producere prima-træer på grund af haglskaderne, lyder vurderingen.

De eneste træer, der er sluppet uden nævneværdige skader, er tre hektar nyplantninger.

Skovfogeden opfordrer derfor Villy og Jette Østergård til at få tænkt tingene grundigt igennem, inden de tager beslutning om fremtiden for deres juletræskultur.

- Jeg kan levere økonomiske beregninger og rådgivning. Men i sidste ende er det Villy og Jette, der skal finde ud af, hvor meget arbejde, de vil lægge i det. Der er ingen tvivl om, at det vil kræve et enormt arbejde, da skaderne er så alvorlige, siger Johan Stubkjær Madsen.

Store værdier er tabt

I de otte hektar salgsklare træer er stort alle træer mistet.

- Vi havde forventet at afsætte 5-6000 salgstræer årligt i de kommende år. Det ville være en indtægt på omkring 300.000 kroner om året i de kommende år, siger han og fortsætter:

- Hvis vi regner med en salgspris på omkring 70-75 kroner pr. træ, har vi alene i salgskulturen mistet træer for cirka 900.000 kroner. Derudover kommer tabe-

For det vestjyske ægtepar Villy og Jette Østergård er ni års arbejde spildt efter 12 minutters haglvejr 19. juni. Salgstræerne er så ødelagte, at de ikke kan sælges. Haglbygen har kostet parret et tab på en lille million kroner.

- En af mulighederne er, at vi får knust juletræerne og lægger jorden om til plan-teavl. Det vil give os en lille årlig indtægt – men ikke noget, som for alvor kan ændre vores økonomi, siger han.

Der er langt imellem smilene. Både Villy og Jette Østergård er fortsat berørt af ulykken. Parret har svært ved at forstå, at 12 minutters haglvejr har ødelagt ni års arbejde – og nu stikker en kæp i hjulet på deres pensionistdrømme.

- Men det er det, som vi må forholde os til nu, siger Villy og sender blikket over til sin kone.

Hun er stille og kigger udover markerne.

Så fortsætter Villy.

- Det kan også være en løsning, at vi afhænder ejendommen nu, selvom det vil være med blødende hjerte. Vi er begge 71 år nu. Vi havde ellers regnet med at skulle være her tre til fire år længere. Men ulykken har ændret vores situation. Det bliver vi nødt til at acceptere, lyder det fra den vestjyske juletræsdyrker.

Parret har tre voksne børn, som i dag arbejder i andre brancher.

ne på de alvorligt skadede 5-års træer, siger Villy Østergård.

Han tilføjer, at det var penge, som parret havde planlagt at bruge til at købe et hus i nabobyen og til pension.

Efterlyser kollektiv forsikring

Juletræskulturen var ikke forsikret.

- Der er ingen danske forsikringsselskaber, som tilbyder haglskadeforsikring af juletræer. Der er et tysk selskab, som tilbyder forsikring, men præmien er så høj, at det ville æde hele vores fortjeneste, siger Villy Østergård.

Han savner en form for kollektiv brancheforsikring.

- På mine kollegers vegne og på hele branchens vegne kunne jeg ønske, at man kollektivt ville oprette en forsikring imod haglskade. Jeg ønsker bestemt ikke for nogen af mine kolleger, at de skal opleve det, som vi lige har været igennem, siger Villy Østergård.

Situationen er ændret

Fra juletræskulturen går parret tilbage til terrassen. Her bliver indtrykkene af ødelagte træer og mistede værdier skyllet ned med kolde sodavand.

Villy Østergård forsøger at se fremad. Han diskuterer forskellige muligheder med skovfogeden.

Haglens var store. Flere var på størrelse med tennisbolde, oplyser Villy Østergård, som har taget billedet.

Skovfoged Johan Stubkjær Madsen vurderer, at alle salgstræer må skrottes på grund af de massive skader.

Siden 2014 har brancheforeningen Danske Juletræer tilbudt en forsikring imod haglskade, oplyser direktør Claus Jerram Christensen. Billedet viser skaderne hos Juletræsdyrker Villy Østergård ved Spjald. Efter haglbygen 19. juni er så godt som alle træer skadet.

Kun få benytter forsikringsordning

Siden 2014 har brancheforeningen Danske Juletræer tilbudt en medlemsforsikring imod haglskader. Men præmien er ikke billig, og kun et fåtal benytter ordningen.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Der findes et tilbud om forsikring af danske juletræskulturer. Men kun få dyrkere gør brug af ordningen.

Det oplyser branchedirektør Claus Jerram Christensen.

- I 2014 lykkedes det at indgå en aftale med det tyske forsikringselskab Vereinigte Hagelversicherung VVaG om forsikring af juletræer mod haglskader. Men vores oplevelse er, at det kun er et lille fåtal af vores medlemmer, som gør brug af forsikringsmuligheden, siger direktøren.

Han vurderer, at den lave tilslutning til ordningen har flere årsager.

- For det første, vurderer jeg, at haglskader sker for sjældent, til at dyrkerne vil forsikre sig imod det. Det næste er, at præmien på ordningen ikke er helt billig. Det betyder, at mange dyrkere vælger at tage risikoen selv, siger han.

Ikke opbakning til kollektiv ordning

Direktøren forklarer, at foreningen i 2014 lagde mange kræfter i at undersøge mulighederne for at få skabt en god forsikring til medlemmerne. Eksempelvis undersøgte foreningen, om der var opbakning til en kollektiv forsikring.

- Men vi oplevede dengang, at der ikke var opbakning til en kollektiv forsikring hos vores medlemmer. Samtidig var der ingen danske forsikringselskaber, som ville tilbyde en haglskadeforsikring. Derfor landede vi den nuværende forsikringsaftale med det tyske selskab, siger direktøren.

Sådan er betingelserne

Den tyske forsikring dækker totalskade af træer, tab af kvalitet og deklassering af salgsklare træer.

For at kunne tegne forsikringen er det nødvendigt at give produktionsoplysning

ger for hele ejendommen. Det vil sige til plantningsår, arealstørrelse og værdiansættelse pr. hektar.

- Det er producenten selv, som værdiansætter juletræerne med op til cirka 300.000 danske kroner pr. hektar. Værdiansættelsen kan ændres i takt med, at træerne bliver ældre og mere værdifulde, siger Claus Jerram Christensen.

Den maksimale erstatningssum udgør 80 procent af den samlede forsikringssum med en selvrisiko på 10 procent. Præmien afhænger af kontraktperioden. Ved et års forsikring er præmien 2,72 procent af den ansatte værdi og ved fem år er præmien 2,45 procent af den ansatte værdi.

Forsikringselskabet Vereinigte Hagelversicherung VVaG er et gensidigt forsikringselskab, som er repræsenteret i 12 forskellige lande i Europa. Selskabet har over 100.000 medlemmer.

Med skovfogeden i Baltikum

Chresten Møller Petersen har sammen med kolleger været på faglig studietur i Baltikum. Turen gav blandt andet en spændende indsigt i Estland og Letlands store produktion af råtræ og flis.

Af Skovfoged Chresten Møller Petersen, Skovdyrkerne Vest

12 millioner kubikmeter træ årligt. Så betydelig er skovbrugsproduktionen i østersølandet Letland.

Vi fik selv syn for sagen på vores tur til Baltikum, hvor vi blandt andet besøgte et lettisk savværk på en 35 hektar stor grund.

Vi tog afsted sidst i maj. Udover undertegnede deltog fem skovfogeder fra Skovdyrkerne Øerne og 11 entreprenører, som er tilknyttet Skovdyrkerne Øerne.

Formålet var, at vi gerne skulle blive klogere på produktion af gavtræ og skovflis – samt skovbrug i almindelighed i Letland og Estland.

Dag 1

Lettisk savværk på 35 hektar

Første dag på turen var 31. maj. Den dag besøgte vi et skotsk-ejet savværk, som er

beliggende i udkanten af Riga i Letland.

Savværksgrunden er på 35 hektar i alt inklusive lagre. Værket blev sat i drift i år 2000 og fremstår som et moderne savværk med diameter- og længdesortering af stokkene, inden de kommer på savlinjen. Der er desuden sorteringsanlæg til de færdige produkter.

Vi fik at vide, at skæreudbyttet er 57-60 procent af *afbarket volumen*. Råtræ opmåles elektronisk i en måleramme stok for stok. Der findes to kvaliteter, nemlig ok eller vrag. Der vrages to til tre procent af det træ, værket får ind. Det skyldes typisk råd, for dårlig oparbejdning og metal i træet fra 2. verdenskrig.

40.000 kubikmeter på lager

Værket oparbejder kun skovfyr og rødgran på anlægget, da det er de to træarter, som er de dominerende i regionen.

Man opkøber træ fra entreprenører og store firmaer som blandt andre Södra.

Værkets repræsentant fortalte os, at de i øjeblikket har et lidt for stort råtrælager på cirka 40.000 kubikmeter. Især om foråret og sommeren forsøger de at holde et lille lager med stort flow i på grund af blåsplintsvampe i skovfyr.

Der oparbejdes cirka 220.000 kubikmeter færdigvare på anlægget. Anlægget er designet til at kunne håndtere stammer imellem tre og seks meter. Al træ, som værket opkøber, er FSC-certificeret.

Den færdige vare sælges i hele Europa samt Nordafrika. Men det største marked er England.

Havnen i Riga

Vi besøgte også en havneterminal i Riga, som er ejet af Riga kommune. Der er seks firmaer, som lejer sig til lagerplads og kaj-

Der udskibes store mængder træ fra havnen i Pärnu. Skønnet lød på, at der i øjeblikket cirka var oplagret 300.000 kubikmeter plus flis og plus træpiller.

plads. Det enkelte firma anskaffer selv krane og andet maskineri til håndtering af træet.

Der udskibes cellulosetræ, energitræ, brændselsflis og flis til cellulosetræsproduktion herfra. Træet kommer fra Letland med lastbiler, samt med tog fra Rusland.

I øjeblikket er der lav aktivitet på grund af faldende priser på alle produkter. Når der er godt gang i havnen, udskibes fem til seks skibe pr. uge. Niveaue er i øjeblikket et til to skibe pr. uge. På eksportmarkedet fluktuere priserne ganske meget. Sving i priserne kan være op til fem euro pr. dag.

Der ligger et lokalt varmekværk i byen Liepaja, Letland. Vi så ikke kvaliteten af den skovflis, som de køber. Men det materiale, som vi senere på turen så i skoven, var meget ringe. Det var kun grene fra

skovningen, som blev til flis. Der var ingen stammer i flisen.

Dag 2

Planteskole syd for Riga

Andendagen var 1. juni, og her besøgte vi en planteskole, som producerer dækrodsplanter af rødgran, skovfyr, birk og rødæl. Planteskolen er en del af et selskab, som også ejer skov. Den ligger syd for Riga i Letland.

Produktionen er i alt cirka to millioner planter pr. år, hvoraf man selv bruger 1,1 millioner skovfyr, 300.000 rødgran, 100.000 birk og 50.000 rødæl. Resten af produktionen sælges til anden side.

Virksomheden producerer og planter kun dækrodsplanter, som er billige at producere og billige at plante. Vækstmediet →

Med på turen var fem skovfogeder fra Skovdyrkerne Øerne og 11 entreprenører. Den første dag var der besøg på en planteskole ved Riga.

Kort om skovbrug i Letland

- Cirka 52 procent af landets areal anvendes til skov. Det er cirka 3,3 millioner hektar. Andelen er voksende, pga. dårlig landbrugsjord, som konverteres til skov. Cirka halvdelen af skovene i landet, er ejet af staten.
- Der skoves cirka 12 millioner kubikmeter træ pr. år i Letland. Det er mindre end tilvæksten.
- Skovbrug og tilhørende erhverv som eksempelvis savværker, møbelindustri med mere udgør (2016) 5,2 procent af BNP i Letland.
- Træ fra afdrifter udgør cirka 40 procent af årshugsten. Den øvrige mængde kommer fra tyndinger, 'sanitetshugst' med mere.
- Træartsfordeling i Letland (areal):

Skovfyr	34%
Rødgran	18%
Birk	30%
El	10%
Asp	7%
Andre arter	1%

Kort om skovbrug i Estland

- Cirka 50 procent af landets areal anvendes til skov. Det er cirka to millioner hektar. Heraf anvendes cirka 1,5 millioner hektar til kommerciel skov. Cirka 40 procent af skovene i landet er ejet af staten.
- Cirka 60 procent af hugsten er nåletræ (skovfyr og rødgran). De resterende 40 procent er primært birk, men også lidt rødæl og asp.
- Tilvæksten i landet hugges ikke. Den stående vedmasse øges cirka med fem millioner kubikmeter pr. år, og der skoves cirka 10 millioner kubikmeter pr. år.
- Skovbrug, og tilhørende erhverv som eksempelvis savværker, møbelindustri med mere udgør (2016) 7,0 procent af BNP i Estland.
- Træ udgør den næststørste brændselskilde i landet. Den største er olie.
- Træartsfordeling i Estland (areal):

Skovfyr	31%
Rødgran	19%
Birk	29%
El	13%
Asp	6%
Andre arter	2%

Der var besøg på skotsk-ejet savværk, som er beliggende i udkanten af Riga i Letland. Savværksgrunden er på 35 hektar i alt inklusive lagre. Værket blev sat i drift i år 2000 og fremstår som et moderne savværk.

Der arbejdes døgnet rundt på havnen i Kuressaare. Der står en person og opmåler hvert eneste lastbillæs.

➔ for dækrodsplanterne er spagnum. Snudebiller er ligesom i Danmark et stort problem, og de bekæmpes med midlet Karate efter udplantning.

Man starter plantesæsonen primo april og slutter midt i juni. Selskabet ejer cirka 62.000 hektar skov og naturarealer i alt, hvoraf cirka 25 procent er beskyttet natur – altså uden drift.

Selskabet har egen nystartet frøplantage på selve planteskolen med rødæl og birk. Desuden er ældre frøplantager med skovfyr og rødgran beliggende et stykke fra planteskolen.

Der er restriktioner på skovdriften i Letland, og NGO'erne får mere og mere indflydelse. Eksempelvis må der kun plantes naturligt hjemmehørende arter i skovene. I egebevoksninger må der ikke laves afdrift, men kun tynding. Minimum 70 procent skal stå tilbage efter skovning i eg, som vi dog ikke så ret meget af.

Begrænsninger for afdrift

Efter planteskolen kørte vi ud i en af de skove, som selskabet også driver.

Vi så to skovfyr-bevoksninger, som lå lige ved siden af hinanden. Den ene var selvforynget, og den anden plantet. Der var ikke stor forskel på kvaliteten af træerne. Fordelingen af træerne i selvforynget var lidt ringere end i plantningen.

Når der laves selvfor yngelse, så laves der ingen jordbearbejdning. Når der plantes, så rillepløjes der inden plantning, ligesom det er almindeligt mange steder i Danmark.

I Letland er der nogle minimumskrav til bevoksningers alder, inden de må afdrives. Eksempelvis skal skovfyr have en minimumsalder på mindst 101 år. Rødgran skal være mindst 61 år, inden bevoksningen må afdrives.

Reglerne diskuteres lokalt. Det lyder som om, at folk ikke altid håndhæver dem.

I praksis vil en brysthøjde-diameter på 40 centimeter være en bedre rettesnor for at afgøre om en bevoksning er hugstmoden. Den metode praktiseres i Estland.

Dag 3

Havnen i Pärnu

Den tredje dag og sidste dag besøgte vi blandt andet den store havn i Pärnu i Estland. Den er kommunalt ejet, men udlejes til et konsortium af syv personer. De driver terminalen, hvor der kun udskibes træ.

Dem, vi talte med, vidste ikke nøjagtigt hvor meget træ, som lå på terminalen i øjeblikket. Men skønnet lød på cirka 300.000 kubikmeter plus flis og plus træpiller. Lageret udskiftes løbende.

Der lå kun 3-meter træ til cellulose og energi, flis, samt træpiller i store telte.

Der udskibes cirka 100.000 kubikme-

Planteskolen producerer dækrodsplanter af rødgran, skovfyr, birk og rødel. Planteskolen er en del af et selskab, som også ejer skov. Produktionen er i alt cirka to millioner planter pr. år.

I skoven på den estiske ø Saaremaa blev der udført afdrift af en skovfyr-bevoksning på cirka 65 år.

ter pr. måned. Det svarer til cirka 12 procent af Estlands hugst, som er på cirka 10 millioner kubikmeter råtræ pr. år.

Skovning på estisk ø

Vi fik også et indblik i en afdrift på den estiske ø Saaremaa.

Vi mødtes med ejeren af et privatejet firma, som driver en skoventreprenørforretning, samt et mindre savværk. På savværket skæres cirka 1.000 kubikmeter pr. måned. Han ejer tre skovningsmaskiner, tre udkørselsmaskiner, tre lastbiler, og han har netop bestilt en flishugger.

I skoven var en af firmaets skovningsmaskiner i gang med at afdrive en skovfyrbevoksning på cirka 65 år, som var selvforynget.

På grund af certificeringsregler efterlades 20 træer pr. hektar plus nogle døde højstubbe. Der køres i 12 timers skift på maskinen. To mand kører i seks dage pr.

uge. Der skoves cirka 170 kubikmeter pr. hektar. Grene og toppe laves til flis.

Afdrift og tynding forberedes ved manuelt at nedskære opvækst som birk, asp og enebær med mere. Det køres ud til flis-

hugst sammen med grene og toppe fra skovning.

Havnen i Kuressaare

Da vi kom til den estiske havn i Kuressaare på øen Saaremaa, var man i gang med at laste et skib med 3-meter cellulosestræ til Sverige. Det tager cirka 20 timer at fylde et skib med 3.500 kubikmeter.

Træet opmåles via VMF-regler på havnen. Der står en person og opmåler hvert eneste lastbillæs. Der arbejdes på havnen døgnet rundt og hele året. Det er på trods af, at den ligger sammen med en lystbådehavn. Dog kan hård frost lukke havnen.

Efter besøget på havnen gik turen hjem til Danmark.

Skovdyrkerne Øerne arrangerede turen sammen med virksomheden Fageship ApS, som har stort lokalkendskab i de besøgte områder.

Store prisforskelle på jord

- Prisen på skovjord i Estland fastsættes i høj grad efter træværdien, og priserne svinger meget.
- Priserne i det område, vi besøgte, var cirka 6000 euro (45.000 kr.) pr. hektar inden afdrift. Efter afdrift var priserne i niveauet omkring 1.000 euro (7.500 kr.) pr. hektar.
- På bedre skovjord er prisen op til 18-20.000 euro (135.000-150.000 kroner) pr. hektar for arealer med hugstmodne bevoksninger.